

Dərsləklərdə məzmun dəyişikliyi: ailə dəyərləri, erkən nikahlar

Ekspertlər bu mövzuda ölkə üzrə bütün məktəbləri hədəf auditoriyası seçməkdə ehtiyatlı olmağı məsləhət görürlər

"9-11-ci sinif dərsləklərinə erkən nikah və qohumlar arasında nikahın mənfii nəticələrinə dair mövzuların daxil edilməsi mühüm məsələlərdəndir". Təhsil nazirinin müavini Məhəbbət Vəliyevanın "Gənclər arasında ailənin və nikahın əhəmiyyəti, onun qorunması və möhkəmləndirilməsi məqsədilə erkən nikahın və qohumlar arasında nikahın mənfii nəticələrinə dair maarifləndirmə Qaydası"nın müzakirəsi məqsədilə keçirilən videokonfransda qeyd etdiyi bu fikirlər Təhsil Nazirliyinin həyata keçirdiyi maarifləndirmə tədbirlərini, layihələri və qəbul edilmiş yeni sənəddən irəli gələrək görülməli işləri diqqətə çatdırmaq üçün əlverişli məqam olub.

Nazir müavini bildirib ki, ailə dəyərləri, ailənin qorunması, erkən və qohum nikahları, təhsildən yayınma halları istiqamətində yerli icra hakimiyyətləri, müvafiq dövlət qurumları və QHT-lərlə birgə əməkdaşlıq çərçivəsində həm ailələrə iş aparılır, həm də məktəblərdə sinif rəhbərlərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi istiqamətində tədbirlər görülür. Bu yöndə 2010-cu ildə ümumi təhsilin dövlət standartları sənədi və 2013-cü ildə təhsilin inkişafı üzrə dövlət strategiyası sənədi təsdiq edilib. Həmin sənəddən irəli gələrək bu il Nazirlik tərəfindən ümumi təhsilin dövlət standartları sənədinə dəyişikliklər edilərək hökumətə təqdim edilib və həmin dəyişikliklər arasında yer alan başlıca məqamlardan biri sənədə sənədlərin və dəyərlərin salınmasıdır: "Azərbaycanda təhsilin məzmununda kifayət qədər dəyərlərə, ailə dəyərlərinə yer ayrılmasına baxmayaraq, hazırda strateji sənəd olan dövlət standartları sənədində artıq bu, daha geniş yer tutacaq və növbəti mərhələdə bu sənəd əsasında proqramlar yenilənəcək və yeni dərsləklər hazırlanacaqdır".

Dərsləklərin məzmununda bu istiqamətdə dəyişikliyin ola biləcəyi təhsil ekspertləri tərəfindən birmənalı qarşılıqlıdır.

VƏTƏNPƏRVƏRLİYƏ SÖYKƏNMİŞ HİSSLƏR

Əməkdar müəllim Almaz Həsərət illərdir bu məsələni efir, mətbuat vasitəsilə qaldırdıqlarını deyir: "Natamam ailələrimiz var. Uşaq evlərində olan uşaqlarımız var. Bu amilləri nəzərə alaraq daha çox ailə dəyərləri, ailə bərabərliyi, uşaqların insan kimi, şəxsiyyət, humanist bir vətəndaş kimi yetişdirilməsi üçün məktəblərin üzərinə böyük vəzifə düşür. Bu proseslərin reallaşdırılması üçün şagirdlərin qarşısına bütün bu müsbət meyarları özündə cəmləşdirən alnıcağıq, üzünə, söz demək iqtidarında olan müəllim çıxmalıdır. O, vicdanlı, dürüst, məsuliyyətli, vətənpərvər, torpağına, dövlətinə, prezidentinə sadıq olan insan olmalıdır. Müəllimdən əlavə, dərsləklərdə milli-mənəvi dəyərlərə söykənən mövzu və mətnlərə daha çox diqqətin yetirilməsi lazımdır. Biz illərdir

ki, bunun reallaşdırılması üçün çalışmışıq. Sevindirici haldır ki, hazırkı durumda artıq bunların maddə və bənd kimi salınmasını nəzərə alıblar. Buna çox ehtiyacımız var".

Ekspert hesab edir ki, Tovuz istiqamətindəki hadisələrlə bağlı Bakıda baş verən küçə yürüşü müharibə şəraitində yaşayan bir dövlət kimi cəmiyyətimiz üçün duyarlılıq hissinin itmədiyini sübut etdi: "Düşmənin üzərinə yerimək üçün Azərbaycan Prezidentinin bir sözü kifayət idi. Bunlar orta məktəbdən deyil, ailələrimizin içindən olan duyarlılıq hissləridir ki, gəlib indiki zamana çatıb". Ekspert hesab edir ki, orta məktəblərdə hərbi hazırlıq dərslərinə daha çox diqqət yetirilsəydi, tarix dərsləkləri ilə bağlı testləri əzbərləməklə deyil, hissə dərk etməklə fəaliyyətimizi gücləndirseydik, o yürüşə 5 qat artıq insan qatılmış olardı: "Sonradan yürüş

Sağ olsunlar ki, o kitabın yeni versiyasını hazırlayıblar. Biz o dərsləklərlə böyümüşük. O dərslək əsasında dərslək keçən müəllimin üzündə bütün yüksək dəyər sahibi olan meyarlar birləşmişdi. Sonra gördük ki, həmin müəllimin öz xüsusiyyətləri də kitabda yazılanlarla eynidir. Məktəb öncə sırf vətənpərvər şagird kontingenti yetişdirilməlidir. Müəllimin dediyi ilə əməli, hazırladığı dərsləyin məzmunu eyni olmalı - bunlar üçlük təşkil etməlidir".

A.Həsərət hesab edir ki, həmin "Ailə" dərslərinə bərpə etmək kifayətdir. Belə ki, yeni müəllif heyətinin yığılmasına ehtiyac yoxdur: "Bu, əlavə vaxt və vəsait itkisidir. Ölkənin hər bir manatının daha gərəkli işlərə sərf olunması dövrüdür. Təhsil İnstitutunun professoru Akif Abbasov və Hikmət Əlizadənin birgə hazırladığı dərslək var. Yaxşı olar ki, Təhsil Nazirliyi bu dərsləyi qəbul etsin və orta məktəblərə versin".

AUDİTORİYA DÜZGÜN SEÇİLSİN

Təhsil eksperti Kamran Əsədovun fikrincə, təhsil sisteminin daxilində şagirdlər o formada hazırlanmalıdır ki, onlar müstəqil həyata, eyni zamanda əmək bazarına bir çox bilik və bacarıqlara yiyələnmiş halda daxil olsunlar: "Təhsilin məzmunu abstrakt deyil. Yəni təhsilin əsas məzmunu və vəzifəsi şagirdi əmək fəaliyyətinə hazırlamaq, onların məzmun məqsədlərini həyata keçirmək üçün bir sıra informasiyaları təhsilçilərə verməkdir. Təəssüf ki, bu gün Azərbaycanda və bölgələrimizdə, eyni zamanda, paytaxtda erkən nikahla cəlb olunma prosesi gedir. Bununla bağlı YUNİSEF-in konkret rəqəmləri vardı. 2013-cü ilə qədər Azərbaycanın paytaxt və bölgələrində 5000-dən çox gənc erkən nikahlara cəlb olunurdu. Amma həmin ildən sonra bu rəqəm dəfələrlə azalaraq Səhiyyə Nazirliyinin də verdiyi rəqəmlər əsasında il ərzində 500 nəfər civarında müəyyənleşib".

Ekspert təhsilin məzmununun formalaşdırılması zamanı müəyyən informasiyaların verilməsini zəruri hesab edir. Bu informasiyalar birbaşa təhsilin məzmunu ilə üst-üstə düşməlidir: "Elə informasiyalar verilməlidir ki, auditoriya düzgün se-

çilsin. Yeni əgər Azərbaycanda erkən nikahlarla bağlı informasiyalar dərsləklərdə veriləcəksə, bu, dərslək siyasətinin prinsipləri ilə müəyyən qədər ziddiyyət təşkil edir. Dərsləklərin məzmununa verilən tələblər var. Yeni dərsləklərdə şagird Azərbaycan xalqının milli-mənəvi və mədəni dəyərləri ruhunda tərbiyə olunmalıdır. Dərsləklərdə onların öz ailəsini, vətəni və xalqını sevməsinə, insan haqlarına, bəşəri dəyərlərə hörmət etməsinə yönələn ideyalar əksini tapmalıdır. Eyni zamanda, şagirdlərin yaş psixologiyası və fizioloji xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla dərsləklər yazılmalıdır. Dərsləklərdə dünyəvi prinsiplərə riayət edilməlidir. Əgər biz dərsləklərdə qeyd etdiyimiz məzmunları gözləyiriksə, şagirdlərin onların ailəsinə, böyüklərinə hörmət etməyi öyrədiriksə, valideynləri tərəfindən onlara verilən tapşırıqlar, təbii ki, erkən nikaha daxil olmaqla bağlıdırsa, bu, artıq dərsləyin məzmunu ilə, Nazirlik tərəfindən təqdim edilən yeni sənədlə ziddiyyət təşkil edəcəkdir".

Ekspertin fikrincə, bu gün ölkəmizdə erkən nikahlar varsa, orta məktəb dərsləklərində bu informasiyaların verilməsi onların qarşısını ala bilməz. Çünki auditoriya düzgün deyil. Belə ki, şagirdlərə bu informasiyaları vermək onların yaş xüsusiyyətinə müəyyən hallarda uyğun gəlməyə bilər. Ekspertin sözlərinə görə, təhsilin məzmununun formalaşdırılması, onları şərtləndirən sistemlər içərisində bir sıra məqsədlər var. Məsələn, sosial və şəxsi tələbatlar, elmi fəaliyyətlər, pedaqoji imkanlar vacib məqamlardır: "Sosial və şəxsi tələbatlar sistemi tədrisdən ayrılmalıdır. Bu bir-biri ilə qırıqlmaz surətdə bağlıdır. Əgər erkən nikahlarla bağlı auditoriyayı seçiriksə, bu zaman xanımları nəzərə tuturuq. Bilirsiniz ki, orta ümumtəhsil məktəblərində tədris prosesində yalnız bədən tərbiyə, xarici dil kimi fənlərdə şagirdlər bölünürlər. Biz bu mövzularda şagirdləri bölmüş olacağıq. Çünki erkən nikaha cəlb olunma üçün oğlan uşaqlarına bu dərsləri keçməyin effekti olmayacaq. Sizin auditoriya kütlənin isə yalnız qız şagirdlərdir. Amma bu da bütün ölkə üzrə müşahidə olunan hal deyil".

K.Əsədovun fikrincə, daha çox aidiyyəti dövlət qurumlarının statistik göstəriciləri əsasında bu pozuntulara yol verilən bölgələrdə profilaktik işlər aparmalıdır: "Yeni birbaşa zəruri addımlar bütün ölkə məktəblərinə şamil edilməməlidir. 4447 orta ümumtəhsil məktəbimizdə 1.6 milyon şagird təhsil alırsa, bu o demək deyil ki, bu dərslər şagirdlərin hamısına tətbiq edilsin. Pedaqoji imkanlar sistemi təhsilin məzmununa məlumatları daxil olmasına yol vermək və yaxud da qadağa qoymaq rolunu tənziqləməlidir. Amma biz

deyərk ki, bunu tətbiq edək və bu tip bütün informasiyalar bütün ölkə ərazisinə getsin, bunun əks effekti ola bilər. Təhsilin məzmununda gözlənilməli olan ciddi hüquqi baza var. Yeni müəyyən informasiyalar var ki, biz onları verməkdə tərəddüd etməliyik. Bu baxımdan, təhsilin məzmununda iki vacib aspekt gözlənilməlidir. Milli və ümumbəşəri prinsip var ki, bunlar ilk növbədə gözlənilməlidir. Məktəb təhsilin məzmununu müəyyənləşdirən zaman humanizmə, differensiallaşma, şəxsiyyətin formalaşması amillərinə diqqət yetirməlidir. Yeni informasiya texnologiyalarının tətbiqi olmalıdır. Amma bunları kənar qoyub, erkən nikahla bağlı informasiyalar verməklə, şagirdləri müəyyən qədər yanlış istiqamətə də yönləndirə bilərik. Ona görə hesab edirəm ki, təhsilin məzmununda bunu etməyə ehtiyac yoxdur".

Ekspert hesab edir ki, bu cür profilaktik işləri şagirdlərin valideynləri üzərində tətbiq etmək lazımdır: "Məsələn, şadlıq saraylarında iş görməliyik ki, nikah və toy mərasimləri zamanı onların şəxsiyyət vəsiqəsinə baxılsın. Bunun hüquqi məsələsi həll olunmalıdır ki, həmin şəxslər erkən nikahlara cəlb edilməsinlər".

Təranə Məhərrəmov